

DEMOKRATİK SOL PARTİ T.B.M.M. Grup Başkanlığı	
Tarih	23.5.2002
No.	589

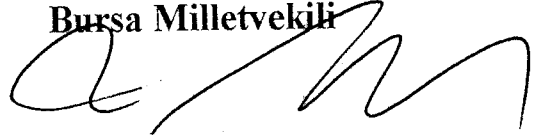
2/977-15618/36894

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Milletvekili Seçimi Kanununun Bir Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Teklifi”miz genel ve madde gerekçeleri ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereği saygıyla arz olunur. 13.05.2002

Ali ARABACI
Bursa Milletvekili

Uluç GÜRKAN
Ankara Milletvekili

Emin KARAA
Kütahya Milletvekili

GENEL GEREKÇE

1926 tarihli Türk Ceza Kanununun 121.maddesi aynen şöyledir: “Müebbeden hidamatı ammeden memnuiyet ve ceza mahkumiyetinden mütevellit diğer nev’i ademi ehliyet cezaları memnu hakların iadesi tarikiyle izale olunabilir”.

Ceza Hukukunda “Memnu Hakların İadesi” olarak tanımlanan bu kuruma göre “ceza mahkumiyetinden doğan müebbet yasakların ve ehliyetsizliklerin ortadan kaldırılmasını sağlayan ve bu suretle sözü geçen yasak ve ehliyetsizliklerden kurtulmak isteyen kimseyi namuslu bir şekilde yaşamaya teşvik eden bir kurumdur (S.DÖNMEZER-S.ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku-Genel Kısım Cilt 3, 1994, Sh.323).

İadeye konu haklar şunlardır (TCK.md.20).

- 1) Seçme ve seçilme hakkından mahrumiyet,
- 2) Kamu memuriyet ve hizmetlerinden mahrumiyet,
- 3) Devletçe verilen nişan, rütbe, unvan ve madalyaların ve bunların Sağladığı her türlü hakların geri alınması,
- 4) Velayet ve vesayet hizmetlerinde bulunmaktan yasaklılık.

Bu cezalar, bazı cezaların neticesi olarak verilebileceği gibi, asli veya fer’i ceza olarak da verilebilir; geçici olabileceği gibi (3 aydan 3 yıl’a kadar), sürekli de (müebbeden) olabilir.

Madde hükmüne göre (m.121) memnu hakların iadesi sadece müebbet yasaklılık halinde mümkündür. Kamu hizmetlerinden geçici yasaklama hallerinde memnu hakların iadesi istenilemez.

Kamu hizmetlerinden yasaklılık cezası, şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezaya bağlı olduğunda, buna mahkum olan ve işlemiş olduğu cürümden dolayı pişmanlık duyduğunu gösterip, iyi hali görülen kimse, asıl cezasını çektiği veya ceza af ile ortadan kalktığı tarihten itibaren 3 yıl, zamanaşımı ile düştüğü hallerde, düşme tarihinden itibaren 5 yıl geçtikten sonra memnu hakların iadesi talep olunabilir (TCK.122).

Memnu hakların iadesi, hükümlünün geleceğini etkileyen, ama suç ortadan kaldırmayan bir lütuftur; bir hak değildir.

Memnu hakların iadesi kararlarını vermeye yetkili mahkeme CMUK.nun 416.maddesine göre mahkumun ikâmetgahı olan yerin tabi bulunduğu ağır ceza mahkemesidir.

Uygulamada, mahkemeler, 3 yıl ya da 5 yıl suç işlemekten geçiren her mahkuma, muhtardan aldıkları iyi hal belgesi sunulduğunda haklarının iadesine karar vermektedirler. Suçun türü önemli değildir, suç adam öldürme, hırsızlık, ırza geçme, gasp, zimmet vs. gibi suçlar olabileceği gibi dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma, yaralama vs. gibi suçlar da hakların iadesine konu olabilmektedir.

Kurumun sağlıklı, amacına uygun işletildiği söylenemez. Üstelik, 1926 yılında hukuk sistemimize giren kurum, 1982 Anayasası'na da aykırı kullanılır olmuştur.

Sözgelimi milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 1982 Anayasasının 76.maddesine göre "...kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, **AFFA UĞRAMIŞ OLSALAR BİLE** milletvekili seçilemezler".

Benzer hükümleri 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11.maddesi, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 8 ve 11.maddeleri ile 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 9.ve 31.maddelerinde de görmek mümkündür.

Görüldüğü gibi, gerek Anayasa, gerekse uygulama yasaları, kamu yönetimlerine seçilecek kişilerde önemli özellikler aramış, bu kişiler, sayılan suçları işlemişlerse, affa uğrasalar bile seçilme haklarını kullanamayacakları hüküm altına alınmıştır. Anayasa ve yasaların, millet adına egemenliği kullanacak olanlardan, tam fiil ehliyetine sahip olma, bu bağlamda kısıtlı olmama ve Ceza Kanununda bazı suçları işleyenlere uygulanan kamu hizmetlerinden yasaklılık yaptırımına uğramış olmama şartlarını araması da doğaldır (B.TANÖR-N.YÜZBAŞIOĞLU-1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku-2001, Sh.219). O kadar ki, yasa koyucu, devlet gücünün kullanılmasında yetki sahibi olmaya aday kişilerde, üstün bir ahlâk anlayışının

var olmasını aramış, 1982 Anayasasında, 1961 Anayasasına göre daha ağır koşullar öngörmüştür.

Hal böyleyken, Anayasa'da ve uygulama yasalarında tek tek sayılan suçları (Adam öldürme, yaralama, devlet aleyhine cürümler, yüz kızartıcı suçlar vs.) işleyen kişiler, hükümlülük sürelerinin dolmasından itibaren 3 yıl suç işlemeksizin bekleyip, süre sonunda yetkili mahkemeden, muhtardan aldıkları iyi hal kağıdına dayanarak kolaylıkla memnu haklarının iadesi kararı alabilmektedirler. Bir af kanununun bile ortadan kaldıramadığı yasak, muhtardan alınan iyi hal kağıdı ile kaldırılmaktadır. Oysa, affın kapsamı daha geniştir ve kamu davasını ve hükmolunan cezaları bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırır (TCK.md. 97). İade kararı ise yukarıda ifade edildiği gibi sadece geleceğe etkilidir ve suç ve sonuçlarını ortadan kaldırmaz.

TCK'nın 121 vd. maddelerince verilen memnu hakların iadesi kararları sonucu, hem anayasal, hem de yasal hükümler anlamsızlaşmakta, daha önce suç işleyen katil, hırsız, dolandırıcı, sahtekâr, devlet düşmanı vs. kişiler, devletin en yüce kurumu TBMM'ye seçilip milletvekili olabilmekte ya da Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyesi, İl Genel Meclis Üyesi veya Muhtar olabilmektedirler. Türk siyasal yaşamında bunun örnekleri çoktur.

Oysa Türk toplumu, devleti yöneten ve kendisini temsil edenlerde üstün bir ahlâk anlayışı aramakta, etik değerlerle donatılmış olmasına çok önem vermektedir. Temiz siyaset, temiz toplum özleminin de bir gereğidir bu. Toplum, kendisini yönetenlerde "örnek insan" niteliği aramaktadır. Yöneticilerin bu vasıfta olmasında kamu yararı vardır. Siyaset kendisini iki yüzlülükten kurtarmak zorundadır. Bir yandan güvenilir siyasetçi, inanılır yönetici arayışı içinde anayasaya, yasalara engeller koyacaksınız, diğer yandan bu yasakları aşmayı başka bir yasa hükmü ile kolaylaştıracaksınız. Bu iki yüzlülüktür.

İşte yasa teklifi bunun için verilmekte, gerek Anayasa'da gerekse seçim kanunlarında yer alan "seçilme hakkı" ile ilgili koşulları korumayı, uygulanır hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu amaçla, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11.maddesinin sonuna, teklifle eklenen fıkra Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık da oluşturmaz.

“...Anayasa’nın 38.maddesinde, ceza hukuku alanında yapılacak düzenlemelerde yasa koyucunun suç ve cezalara ilişkin uyması gereken temel ilkeler belirlenmiştir. Suç ve cezalara ilişkin bu ilkelerin dışında, ne tür eylemlerin suç sayılacağı, suç sayılan eylemlere ne kadar ve ne tür ceza verileceği, nelerin cezayı ağırlaştırıcı ya da hafifletici neden sayılacağı yasa koyucunun taktir alanı içindedir.

Suç ve ceza yönünden sınırları belirtilen bu taktir alanı, ceza sisteminin tamamlayıcı bölümünü oluşturan infaz hukuku için de geçerlidir. (...) Anayasa’nın 10.maddesinde öngörülen eşitlik, mutlak anlamda bir eşitlik olmayıp, **haklı nedenlerin** ve ayrı konumların bulunmaması durumunda uygulanacak bir ilkedir (Anayasa Mahkemesi, 31.3.1993 tarih, 1991/18.E., 1992/20 K.)”.

Toplum düzeni ve kamu yararı gözetilerek “kamu hizmetlerinden yasaklama cezası” türüne göre ayırım yapılması, başka bir söyleyişle milletvekili, belediye başkanı, belediye meclis üyesi, il genel meclis üyesi, muhtar seçilmek isteyen kişilerin, Anayasada ve yasalarda gösterilen suçları işlemeleri halinde “memnu hakların iadesi”nden yararlanamayacaklarının hüküm altına alınmış olması haklı bir nedendir ve Anayasanın 10.maddesinde yazılı “eşitlik” ilkesine de aykırı değildir. Ayrıca, bu düzenleme Anayasanın 76.maddesinin konuluş amacına uygun olduğu gibi yasama organının 38.maddede gösterilen takdir alanının da içindedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1.- Madde ile 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun milletvekili seçilme engellerini düzenleyen 11.maddesinin sonunu bir fıkra eklenerek, maddenin (e) ve (f) bentlerinde yazılı suçları işleyenlerin, TCK.nın 121.vd. maddelerinde düzenlenen “memnu hakların iadesi” ne ilişkin hükümlerden yararlanamayacakları hüküm altına alınmaktadır.

Bu düzenleme ile, yasanın bu maddesine yollama yapan 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun seçilme yeterliliğini düzenleyen 9’uncu ve 31’inci maddeleri de etkilenmekte, belediye başkanı, belediye meclis üyesi ve muhtarlar da aynı değişiklik hükümüne tabi olmaktadır.

Böylece, milletvekili, belediye başkanı, belediye meclis üyesi, il genel meclis üyesi ve muhtar olmak isteyenler 2839 sayılı yasanın 11’inci maddesinin (e) ve (f) bendinde yazılı suçları işlemişlerse, yetkili mahkemeden “memnu hakların iadesi” kararı almış olsalar bile, bu kararın varlığı seçilmeye engel hali ortadan kaldırmayacaktır. Maddeye değişiklik cümlesinin eklenmesi, aynı zamanda, Anayasanın 76.maddesinin düzenleme amacına da uygun düşecektir.

MADDE 2.- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3.- Yürütme maddesidir.

MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNUNUN BİR MADDESİNE BİR FIKRA EKLENMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1.- 10.6.1983 tarih, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun “milletvekili seçilemeyecek olanlar” başlıklı 11’inci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yukarıda (e) ve (f) bentlerinde gösterilen suçları işleyenler, memnu hakların iadesine ilişkin hükümlerden yararlanamazlar”.

MADDE 2.- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3.- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

